

המציפה

עתו שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת

מחיר החתימה על המצפה עם
ההוספה הספרותית היהודית
רמת המצפה:

באוסטריא-אונגריא
השנה הראשונה 7 בתרים
החצי שנה 3.50
רבע 1.75

בארצות אחרות
השנה הראשונה 8 בתרים

ביתר הארצות:
השנה הראשונה 9 בתרים — 9.50 פראנק.

על המצפה כתיב ההוספה הספרותית
אין החתום.
אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הודעות לנפטרים
לפי גדל השטח
ברכת מ"ז 60 הלר. בראש הגליון
שני בתרים.
גלויו בודד 12 הלר.
המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם
מקום בית הדואר הקודם.
קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918
הארסנו לבית המערכת ולארמניסטריציה
„HAMICPE“
Krakow.
(בחיץ לארץ להיסיף: Oesterreich.)

Krakow, 30 Lipca 1909

גליון לא.

בראקא י"ב אב פ' ואתחנן תרס"ט

האיר המורה.

לא רק אור יומם סובב את כדור הארץ
ממורה למערב, להזור דרך הצי-הכדור השני למורה,
כי-אם גם אור הדעת, ההשכלה והתרבות. סובב
סובב הלך האור הרוחני הזה בראשית ימי הקולטורה
האנושית מארצות הינא והודו, ששם בלי ספק
צמחו בראשונה כבורי התרבות, אל עולם, מדי ושנעה,
ארצות התרבות הראשונות הידועות בדברי ימי
העמים, משם עבר דרך ערב והתים למצרים ולצידונים,
ומשם זרה כמושבות הפיניקים לכני היונים ואהרי
כן במלכות רומא שבאיטליא ובאפריקה וע"י
הרומאים כמערב אירפה, משם האיר בהצי הכדור
המערבי בחלק העולם אמריקה ואהרי כן הלאה
גם באוסטרליא, אשר על ראש הצי-הכדור המורה.
משם נבקע אור בקר לארץ מורה השמש כאוי יפן,
שיזשכיה הם החלוצים הראשונים לבני ארץ
הנרדמים כאו שקעה להם שמש התרבות לפני
אלפים שנה. וכאשר אך עלה השחר החדש לכני
התרבות הקדמונים, אינו מתעכב עוד בארץ אחת
יותר מדי, כמו בימי קדם, שארץ שנער היתה
אלפי שנים מנורת המאור יחידה לכל האנושות
וכן מצרים בשעתה והיונים בשעתם. בתקופת הכה
האלקטרי וכה הקיסור מסחר גם אור הדעת והארת
רוח האדם לעבור מארץ לארץ ולהיוג לאור כל
הגוים. יפן של עכשו לא זכתה להיות לבדה שמש

המערב, מרבי ההשכלה והתרבות, ומתנונים, עת
הערב הגיעה, ההצנצנות קוראות לישן. כל התהלה
והתפארת של נצחונות האדם על הטבע בימים
האחרונים נשמעות באזנינו כשירי ערש או כתפלת
„המפיל לפני השנה. כבר נסתמו מעינות המקוריות
בספרות אירפה, אין עוד סופרי מופת, אין עוד
פייטנים בחדר עליון ואין רגש מוסר אמת, שהוא
הוא פרי כל תרבות, תכלית כל עבודת הרוח.
„כל הבשר הצייר וכל חסרו בציון השרה.“ עת
האסיף הניעה, עמי אירפה אוכלים את הפירות
הרכים והיפים, שהכינו להם אבותיהם בניעו כפס
והכונתם, אבל פירות הרשים לא יצמחו עוד, כי
החרף ככל מיראיו ממשמש וכא. וזה כער מתחולל,
לעשית קין להרר הקיץ, הפרחים כומטים, העלים
נושרים, וכל שרה חמרה יבוש ייבוש. „יבוש הצייר,
גבל ציין.“ כל העמים עשירי התרבות, בוכשי העולם,
שפגשו לענות אל מרום מדרגות ההשכלה, הרלו
לפרות ולרבות ולהקים זרע והעמידה כירידה היא.
כל סמני הכליה והאבדון כבר נראו במצחם. הפנוק
וההתעדנות ותוצאותיהם! הרפיון והחללים הרעים,
רוחנים ונפשיים, אוכלים כעש בניויות עמי התרבות
החדשים, שזקנה קפצה עליהם ועוד מעט וילכו
בדרך הכנענים, המצרים, האשורים, ההתים, היונים
והרומאים, שקדמו להם. גם אמריקה החדשה לא
תנקה. כוס יין ההמה של ירמיה הנביא סובבה עתה
בין כל עמי התרבות ובלם שתה ישתו מקבעת

פיליטון.

עוד יבא היום.

עוד יבא היום ונעלה ברנה
לארצנו ארץ החלום,
והידר ישמע מכל עבר ופנה —
עוד יבא יבא יבא היום!

וכנורות שתלן עלי הערבים
ונדמו ונאלמו דום,
נעורו משנתם לתרונת השבים —
עוד יבא יבא יבא היום!

ופרחי השרון ראשם יניעו
וירמוזו בעיני חום
וארזי הלבנון ש"לום" יריעו —
עוד יבא יבא יבא היום!
ונלי הירדן יהמו כגאון
שירתם. שירת התהום
ומסביב המולת שמחה שאון —
עוד יבא יבא יבא היום!

ושדות וקרמים וקראו בהקה:
הצעירים. הושו הלום.

אליכם הפינו. המלאכה ברכה —
עוד יבא יבא יבא היום!

ומשוואות יבשרו מראשי ההרים:
שנית הינו לאום!

עוד נעלה בקנוי הו נים. הנערים —
עוד יבא יבא יבא היום!

שמעיה הנשרף.

מאת ישעיה זוכם.

שרפה.

כהלה, ערבוביה, נשים ציעקיה, יידיים בוכים
ואנשים מבהלים ורחופים רצים הנה והנה, בלי ישוב
הדעת, והפעמונים מצלצלים בחרדה. מאי-זהירות
בשעת כביסת לבנים אחזה ראש באחד הכתים בלילה
וכל השכונה חשכה להשרף. שלמה החנוני עומד
כחנותו, מוציא בחפזו כל מיני סחורות מן הארונות
ומשליך אותם במטירף על הקרקע. חנה אשתו, אשה
חלשה ורפה-בה, גוררת שק מלא אורז ומפזרת חציו
על הארץ. אכרם-משה השמש מסובל-הבשר בא גם

הוא להציל דבר מה מן הדליקה וחטף שתי קופסות
ממתקים וברוצו נשטפו שתיהן מידו והממתקים נהפזרו
לכל רוח ונדמסו לרגלי הרצים ושבים. ר' חיים
הגביר, הגר בדיוטה העליונה בכיתה הסמוך להשרפה
זרק דרך החלון את כל חפציו החוצה.
בל אחד כהול על פמונו או על של חברו
ומהאמץ יחציו מכליון. אבל גם מצילים על כנה
שלא לחזור אינם חסרים. אייניק העגלון הציל צלוחית
מקתה, והוא כסחר ובא בקרן זוית אפלה, קורע את
כנסה הניר וחוטף בכפות ידיו ואובך, חוטף ואיכל
כפה מלא וברעבהנות של חיה דורסה. ישראל יעקב
הספרטטר נושא מלא זרועותיו כהנות, רץ ונביט
לכל הצרדים אם אין רודף אחריו. כאן עומד נער
וכמלא את כל ביסיו נפת, ושם חטפה נערה ממפתח
ארומה, חבשה בה את ראשה ונסה.
אמנם גם מצילים לשמה באו. זה בא בחביתו
המלאה מים וזה בכרו, אלה עלו בסרינים לחים על
הננות הסמוכים להכערה ואלה בקרומות. בעלי
עגלות רתמו את סוסיהם לקרונות והעבירו כלים,
חפצים וסחורות מעבר לגבול שלומת האש, ואנשים
ישרים משניחים ושומרים עליהם מפני ארובי אצבעות
הבאים לצוד דגים במים עכורים.
כלי המכבים עובדים במרץ. ידות המשאבים
מזה ומזה מהנועעים בידי אנשים הרוגים וקלוח עב
של מים יוצא כבה מצנורות הגומי ונורק בדחיפה
עצומה על הגג הבויער בלהב שלהפתה. הרעפים היו

כוס התרעלות וילעו ויתהוללו וירדמו שנת עולם. וייעפו נערים ויגעו וכחורים כשול יכשלו. ובמקומם יקומו עמי המזרח, שזה עתה בלתה שנתם בהאיר להם שחר חדש וישבו לקדמותם, כדברי נביאינו. יפרקו עול בני מערב מעל צואריהם ומזרח יצאו חכמה, מיסר ובינה, שלמון ותרבות.

טפוסים הוא המחזה הנגלה לעינינו. הנשיא האדיר והנאור, שמשל כמאה מיליון נפש אדם והפיל חתיתו על כל העולם היאודור רוזוולט, כמעט הניה שבט המושל מידו, הלך לאפריקה הפנימית, לצוד ציד חיות טורפות, והוא נלחם שם, ביחר עם הכושים הפראים במדבר, באריות ובתנינים וכשנהבים ובכנות-יענה, כנמרוד נכור הציד הקדמון, בעוד ששרי חינא וטורקיא סובכים באירפה, ללמוד כל דעת וחכמה וסדרי התרבות השונים, לעשות כמתכנתם בארצותיהם. ובעוד שמשכילי העמים האירפיים נואשו כבר מכבוש ארצות חדשות והם עמלים רק לכבוש את האויר ואת הציר הצפוני והדרומי ללא תועלת, כובשים להם העמים הפראים באזיא ובאפריקה את מצבי עמי אירפה אחד אחרי אחד והם מתכזרים במלכותיהם והודפים את לוחציהם החכמים אחור. כן עשתה יפן לרוסיא, כן עשו הכושים לאיטליא והמרזקים עושים כן לצרפת ולספרד ועוד מעט, אולי עוד בדרוננו, יהדפו ההורים והמצרים את האנגלים מארצם ויעשו להם ממלכות חדשות בלתי תלויות בזרים, כבימי קדם. וכן יעשו הערבים והסורים והיונים ללוחצים, הרודים בהם.

כבר דברי הנביא מכרזים שנית לפנינו כרעם בגלגל: "מי העיר ממזרח, צרק יקראהו לרגליו, יתן לפניו נזים ומלכים ירד וכו'. מי פעל ועשה, קורא הדרות מראש, אני ה' ראשון ואת אחרונים אני הוא. ראו איים ויראו, קצות הארץ יחררו."

ואנחנו, אנה אנחנו באים? אנהנו הפוזרים ברוכ מנין ורוכ בנין בין עמי המערב, אשר כלה ונחרצה ננורו עליהם. הנשב בידים חבוקות לא נראה אחריתנו? הנשתה גם אנחנו עם הגוים האלה את כוס ירמיהו הנביא, כאשר שתו אבותינו בימיו בבטחם במצרים הכושלה? או נעלה מזרחה, להשתחף עם העמים החדשים-הישנים כמונו בבנין חרבות וכשיבת שבות עמי התרבות העתיקים בימי קדם? הנשב פה בין היורשים העשירים המפונקים, הגלאים והיורדים, להנות מתרבותם ומטובם, שהכינו להם אבותיהם ועמהם נרעה עד שנסתאב וגורל כל האדירים המתנונים היורדים

לשחת יהיה גם גורלנו? או רוח ממרום, שהוער על כל עמי המזרח, יערה גם עלינו וכמוהם נשוב נבנה חרבותינו? הנביא בעצלות שלזה ושאננה בנחול זרים נחלתנו, ככבוש יתר עמי המזרח המקיצים לתחיה את אדמת אבותינו ואנחנו נרד שאולה עם האירפיים כבוא יומם?

אך לא, עינינו הרואות, כי רוח התחיה, העובר עתה בין העמים העתיקים מאי יפן עד ערכות סהרה, לא רגל עלינו, אף אם לא בין עמי אזיא מושבנו, אף אם נדחים ומפזרים אנו בין עמי המערב. התחיה לא תחיה מקומית, כי-אם תחיה לאומית-גזעית היא. כמו שהחרכן היהודי נגע לא רק ביושבי א"י הקדמונה, כי-אם גם בנפוצות יהודה שבהויץ לארץ, בקללת, והריקותי אחריכם חרב, כן גם שיבת שבות המזרח הגיעה עדינו אל נפוצותינו והקיפה את כל נדחי ישראל בכל ארבע כנפות הארץ. גם הנביאים הקדמונים בנבאם על חרכן הגוים העירו מיד, כי גורל מעניהם לא יהיה גורלם: "ואתה ישראל עברי וכו' אל תירא כי עמך אני וכו' אמצתיך אף עזרתך. הן יבושו ויכלמו כל הנחרים כך, יהיו כאין ויאכרו אנשי ריבך וכו', כי אני ה' אלקיך מחזיק ימינך האומר לך אל תירא". "כי אעשה כלה" בכל הגוים אשר הפיצותיך שמה ואותך לא אעשה כלה. אימתי? אם נביר מקומנו שם במזרח, המאיר באור חדש.

הישמע ישראל לקול המעיר ממזרח? שמוע ישמע והציל יציל מה שיש עוד להציל, כי נחמו נחמו עמי יאמר אלקיים!

ענינים מדיניים.

"מניסטריום חדש בצרפת. מניסטריום החדש בצרפת ישנם שלשה סיציאליים, דבר שאינו אפשר בשום ארץ אחרת. בריאן ראש המניסטריום מילראן המניסטר לעבודה, ווייויאני. אמנם הם רחו לע"ע את את דעותיהם הפרטיות וישלמו לפי דעת רוב העם ויעשו פשרות יותר ממניסטריום אחרים. כן יכטלו את חוק המס הפרוגרסיבי, שכבר התקבל מאת באי-בח העם והסנאט מוכן שאין רוח המפלגה הסיציאלית נוחה מכחריהם. שנכנסו למניסטריום אורחי. והמניסטריום הזה, שבראשו עומד סוציאלי, פעולתו הראשונה תהיה לקבל את ניקולאי קיסר רוסיא כהור ארח על גבול צרפת. ניקולאי בא להחזיר את הבקור, שבקרהו נשיא

צרפת ומשם יעבור לחוף אנגליא לבקר את המלך עדיארד. הפועלים באנגליא עשו הפגנות גדולות נגד קבלת הצאר באנגליא, אבל לא מפיהם חיה הממשלה בצרפת כפי הנראה פנ ריח הסיציאלות, הממשלה הסיציאלית לא יכלה שם למנוע את הבקור, אף שגם כפרלמנט יושבים מאות סיציאליים.

סכסוך טורקיא ויון. לפני י"ב שנה החליטו היונים יושבי קרטה לחבר האי עם ממלכת יון. מזה צמחה המלחמה בין טורקיא ובין יון. הפירקים הכו את היונים מכה ככריעה ולולא הממלכות הגדולות, שחסו על יון, לא היה נשאר שריד מכל מלכות יון החדשה. למרות נצחון הפירקים נזרו הממלכות שהחזיר טורקיא ליון את מדינת הסליא והאי קימה יקרע מטורקיא, אבל לא ימסר ביד יון, כי אם אוטונומיה תהי לה תחת חסות ארבע הממלכות: רוסיא, צרפת, אנגליא ואיטליא, שהחזיקו עם חיל צבא ואניות מלחמה עד עתה. זה עתה הוציאו הממלכות האלה את חיליהן מקרטה והאי עוכד ברשות עצמי. כאשר נעשו כשנה שעברה בולגריא ממלכה חפשית ובוסניא מדינה אוסטרית נמורה החליטו יושבי קרטה שנית לחבר את האי עם יון. בפעל מחובר כבר האי עם יון, כי השופטים ישפטי שם בשם מלך יון ובתי הדואר משהמשים כמרקאות יוניות ודגלי יון מתנוססים שם, לטיורקיא אין כל דריסת הרגל שם. וככ"ז הביאו הטורקים חיל גדול לגבול יון, לפרוץ אל הסליא אם תסכים ממשלת יון לקבל את האי. ביניהם מיה נפש העם בארץ יון על המלך המתרשל לעשות צעד סבירע, ללכוד את קרטה כמו שעשה מלך בולגריא. בין הצבא נגלה קשר על כיה המלכות ומניסטריום חדש הוקם, אשר שחח את כל בני המלך מתוך הצבא כהור הפגנה נגד המלך. כפי הנראה לא יבא הרבר לידי מלחמה, כי יון תהיה בסכנה גדולה.

מלחמת ספרד במרוקת. זה שנות מאית, שיש לספרד ערים אחרות על שפת הים במרוקת. לספרד אין בהן שום תועלת, אלא ארובה נוק רב להחזיק שם צבא ובתי מסכנות לריק וככל זאת לא תוכל לזנחן, כי חרפה לה להוציא מידה. זה כמה באו המפרדים שם לידי סכסכים עם יושבי הארץ ועתה בא הרבר לידי מלחמה נמורה. כי חבל עשרירים פרצו את הגבול, לחפור בהרים בני מרוקת באו בחיל כבר והבו מכה רבה את צבא ספרד, מאות אנשי צבא ואפיצירים ושרי צבא נפלו חללים. עתה מקבצה גם ספרד חיל גדול ללכת להכניע את המרוקיים. המלחמה תדרוש הוצאת

למאבלת אש והקורות המשופעות נתבלטי אחר אחר, חרבו והבהבו. עשן מחנק ממלא את האויר כאשר שקעה האש לאט לאט. הקורות נשרפו ונעקרו ממקום אחיותן מבשיל ובילפות אשר עליהם הלמו אי נצוק המים הפך אותן על פניהן. לפנות בקר עוד אודים עשנים, נחלים לוחשות פה ושם, ומקום הכערה עשן כלו, אך אין עוד כל סכנה. המכבים עשו והצליחו, עד פה באה האש ולא הוסיפה.

חצי לבוש עצוב ונדהם עומד שמעיה המלמד ובמבט של יאוש עינו צופיה על חרבנו. כאשר העירוהו כבר אחזה האש בכל פנות הבית ולא היה לו פנאי רק למלט את גוויתו ולנוס הוא ובני ביתו מן הבית הבוער. אנשים טובים ורחמנים שמו נפשם בכפם והצילו קצת "שארית הפלטה". הנה מטה שבורה ועליה קטע מרף השלחן. איזו כלי חרם מהגוללים על הארץ ועל הספסל מונחים בערבוביה בגדים מקופלים ומקומטים, מבוסים נוצות מהבר הקרוע כמו בשבבת פתותי שלג. בגדי כהו הבלה העומדת להנשא ובהנותיה היו בארגז על העליה ונשרפו כלם. האב שולח מקירה קלה על כהו החבושה במשפחתה ומתנוצת שמה בפנה ולכו מתפקע מרחמנות. זה עשר שנים היא עובדת לילה כיום על מבונת התפירה עד שנכפפה קומתה ובל עמלה היה רק להבין "כחומר מלבוש", בגדים ובגדי לבן לחתונתה, הכל כדיוק כמו לכת ר' חיים הנביר, סמרשוטים ועוד סמרשוטים ובין לילה נהפכו כלם לאפר, בלי שריד ופליט.

ירידים ומכרים מהם סובכים את שמעיה הנשרף, מנחמים אותו ומדברים אליו דברים כבושים ומשהתפים בצעריו. נחום, מלמד בגילו, עומד סמוך לו והוא ראש המדברים. הוא נהנה במעמקי לבו ואינו יודע על שום מה, אם מאסונו של בר אוסנותו, או מזה שהאסון לא קרה איתו בעצמו.

— אין דבר, אלקים יעזור, וכך אומרים: אחר השרפה מתעשרים. סיעתא דשמיא, כי נצל הוא ובני ביתו, רבוש, מטלמלים, עט... רבוש ונפש מי נדחה מפני מי? בפרה כל המטלמלים שבעולם בעד נפש אחת מישראל. כמעט שעה שלמה רפקו בפתחו, ועד שדא שברו את שמשות החלון לא שמע כלל. רחמנא ליצלן! שנה כזאת אינה שנה תלמידי חכמים, ששים שבמיתה יש בה ומעשה שטן! דוקא בשעה שאתה צריך ומבורח להחזור ולקום מהר, הוא מפיל עליך שנה עמוקה ובכרה... היוק עט... לכל הדורים בשכונה זו יש היוק, חוץ מד' חיים. אומרים שהוא ירויח עוד מן השרפה. כל אשר לו הבטיח באחריות, אפילו גלימה דעל בתפיה. גם לו, לנחום המלמד בעצמו, יש היוק, אעפ"י שהוא דר רחוק ממקום המעשה. המשקפים עם התיק אכרו לו כחפזו וגם קפסת הטבק. מילא המשקפים אולי ימצאם עוד בביתו, מפפק הוא אם לקחם אתו, אבל קופסת הטבק כודאי לא ימצא עוד. ברי לו, כי בשעת רפקו על חלוניו של שבנו להעירו היה מריח ממנה, ועכשיו כבר חפש עשר פעמים בכל ביסיו ואיננה.

ושמעיה המלמד עומד מכלבל, כפוף, בעינים תועות, שקוע בהמון מחשבות נונות, שומע ואינו מבין מה שמדברים אליו. פתאום התעורר כמו מתדרסה: וקרא:

— מים! תנו לי מעט מים!

כל הסובכים אותו חפצו למלאות את בקשתו וקראו: מים! הביאו מים! וקרא זה אל זה, וחברו לחברו, והקריאה: "מים!" נתפשטה והלכה מפה אל פה ונעשה רעש ובהלה וצעקה:

— מים! חושו אל הכערה! האש חזרה ונעורה! והפעמונים מצלצלים, ואנשים, נשים ומפ רצים במטורפים ואין איש יודע לאן.

הבנופיה שסכבה את שמעיה האומלל התחלחה גם היא והתחילו מתפזרים ורצים לכל רוח. רק מוחו של נחום המלמד לא נטמטם עדיין לנמרי והספיק בעוד מועד לשאול את הנשרף מה צרך לו במים, אולי נתעלף, והוא ענהו בתמימות:

— הן לא איבד למוש ממקומי, כי לא נשלתי עוד את ידי!

מליונים רכות מספר הרלה והכל ללא צורך להציל את הממשלה מחרפתה. העם הרל בספרד התמרמך נגדה, הפועלים שוכתים ומהגרים כארגוני הממשלה. בכרצולונה היתה מלחמה בחוצות בין השוטרים והעם, דם רב נשפך. על העיר נגזר מצב מלחמה.

על המצפה.

מקם נורדאו.

(ליום מלאת לו ששים שנה).

בעט-קסם חונן והוא נהפך למטה-זעם כיר. בהגיון ברזל הסולל דרך ישרה גם בין הסככים והנפתולים היוהר עקשים, בסגנון המפליא והמפתיע כנהוצו וכברקו, באירוניה כזה היוורת ונוקבת עד ההתוכם, ביריעה עמוקה ורחבה, בכקיאית נפלאה ככל הספריות המודרניות, בחריפות עצומה ומלוטשה, שהיא ירושת אבות אבותיו, שחדרו והשחיו את בשרונותיהם כהויות אביו ורכא ובניצוץ אחד כהוך שלהבת בקשה האמת והצדק, שהיתה בוערת בלכות גביאינו הקרמונים — ככל המעלות והסגולות המצוינות הללו נגש נורדאו לעבודתו הנמרצה כספרות העולם. כאמץ לב ונגבורה הרם את השקרים המוסכמים המקבלים כחכמה, בלי המלה החריב את החקים והמשפטים, שרודות רבים הקדישו והעריצו איהם וחשכו ככר שהם יסודות המוסר בחיים האנושיים, ובגאון והדר הוריד מכסאותם את גדולי הספרות, אשר נשו מדרך ההגיון הבריא והכרת-החזיונות הריאליה. זמן רב עמד רחוק מאתנו, חי בהוך סביבה של סופרים ואמנים ואנשי מדינה רמי מעלה ומרכי השפעה, מתענין כשאלות כלליות עולמיות, מוקף כבוד ומוכרת בעמדת-זהב של מבקר כל-יכל. ובהשמע קול הקריאה הראשונה של מנהיגנו המנוח וכללו לעיני כל מרגייה איומה של עם מלא-רוח וחסר-לחם, עם שאינו חפץ למות ואינו יכל לחיות, נודעו נורדאו כלו והושיט את ידו למנהיגנו. ומאז והלאה חי נורדאו בתוכנו. מדי פעם כפעם עולה נורדאו על כמה המועצה הלאומית, הקונגרס, ובכל עמק עשירותו הנפשית ועצם רגשותיו החמים וגדל כשינו הרכני הוא מגלה בכל פעם בכלימות וכהירות צד חדש בצרת היהודים, ובכל פעם הוא מעורר את המחות ומועזע את ההרגשות עד ההום-הנפש, וככל פעם נאומיו הנם מקור להתלהבות וההפעלות ולשאיבת אהבה ומסירות לאידיאל הציוני. כל נאום ונאום של נורדאו הוא מאורע חשוב בעולם היהודי. מרום מנדרנו הריהו עומד ונשקף מתוך כעטה חשמלי של רוממות ונבונה, ואילו נשואות כהורה אלפי עינים של מוכי האומה העכרית.

את הגדולים, אשר מחלצי העם העברי יצאו ולו הקדישו את כחותיהם ואונם — הוקדנו ובכרנו המיר. אבל שבעתים יגדל ערכם עתה. זה דורות אחדים, אשר אחינו ה"גדולים" מהנכרים לנו ובוגדים בנו. מאתנו הם יורשים את הכשרון ואת הסגלות האינטלקטואליות, אבל ברקדישם את עשרם הנפשי לאחרים הם כשהדלים למשמש כל קו בדיוקנס, היכול להעיד על מוצאם וקרבה-המשפחה שכינם ובינינו. את צער כל העולם הם מרגישים, ורק לא את צער אחיהם — את צערנו אנחנו, בעד כל הנעלכים והנרכאים הם נלחמים ורק לא בעדנו הנרכאים בין הנרכאים. ובראותנו את אחינו הגדול הזה, העומד על משמרתו להלחם את מלחמתנו המיר, יהמלא לנו רגשי תודה וימון. נזכה נא לראות את אחינו הגדול בינינו על ארסהנו, במקום אשר יהקבצו בני האומה העכרית מכל הפוצות הגוה, במקום אשר יוסר עול הגלות ושלשלת העבדות התגוללנה שבורות ופזורות, במקום שירחק מאתנו פחד השכנים ובקומה זקופה נלך לכקש לנו יד-אח חביב ונאמן, אשר תנהגנו אז רק אז נוכל כהראות לו את כל אמונתנו בו. זוהי ברבת כל האחים לדעה וזיום, ביום הלת הששים של הלוחם הלאומי אמיץ-הלב מקם נורדאו.

צ ב י ש ר פ ש מן.

דברי ימי מ. נורדאו. כתובות בידי עצמו.

כסר לנו כטובו עורך ה"אונגארישע וואכענשריפט".

בדברי על עניני עצמי לא היה לי מעולם קורה רוח. וככ"ז הפץ אני לעשות רצונך, לכתוב קצת מקורות חיי, להתי את הוקרה לך ולעהונך המפואר ולעכירך השוקרה בעד הציונות. — נולדתי כפעמט כיום 29 יולי 1849 בהוך המהומות וכסוף הפרפורים של מלחמת החרות האונגרית. שלשה חרשים לפני הולדי נמלטו הורי מכית אכרים, שררו שם כקצה העיר, מפני כרורי המוה, שעפו ממצודה אוכך. אל יער העיר ושהו שם שני לילות כפחד מות וכמעט הפילה אמי, כמעט הייתי נפל. קרבן הפוליטיק. אבי ר' גבריאל בן עוזר בן שמחה ז"ל נולד בשנת הקנ"ט בקרוטושין כמדינה פוונא ונפטר בשנת תרל"ב כבודפסט. אבותי נרו בקרוטושין משנת תל"א והלאה והיו שם סופרי הקהלה, משרה שעברה מאכ לכנו הכבוד מן ר' יוסף יליד סלוניקי, שגלה לוויין ומשם יצא עם נולד לוויין לקרוטושין, עד דורי שנקרא וויענעד וחתם א"ע "ממגורשי ווינא". — אבי ז"ל היה רב והיתה לו התרה הוראה מהגאון ר' יעקב מליסא בעל חות רעה ומהגאון ר' עקיבא איגר, אבל לא השתמש מעולם ככהר תורה וכחר להיות מלמד. בתחלה היה סלמד בכית הרה"ג ר"ל ראפפורט (שי"ד) כפראג ומשם הלך לאונגרן והיה מלמד בכית הגאון ר' משה סופר כפרסבורג ואח"כ בכית הגביר פישאהף באוכן ישן ובנו, גדול הדור ר"ר ארוקף פישאהף, נכור החרות האוסטרי, היה תלמידו בסשך שש שנים. אבי היה ירא שמים ועל חכמתו הגדולה יעידו ספריו העברים. הוא למדני תורה כעצמו ובן מ' שנים ידעתי את כל חמשה חומשי תורה. בכית אבי היה שמי ששחה וכשם "מאקס" קראוני הורי רק בפני ורים. לא אחלל כבוד אבי בהזכירי זאת כאות על כל בני דורו, על דרכם ונמיתם כיהרות. אבי היה תלמיד ה"השכלה", "שכיל" עברי נמור. הוא עצמו היה שקוע עדיין ביהרות החרדית של השלחן ערוך, אבל השתוקק מאד לחרות ופטריוט פרוסי קנאי היה, אף ע"פ שלא היה לו משפט אורח כפרוסיא, והתימר כ"תעורת היהדות", שמלאה בדור ההוא את המקום הריק של ידיעת היהודים את עצמם, שנדחתה ע"י הורת בן מנחם. תוצאות הדבר היו, שאמנם הביא אבי בכרות תלמידיו ידיעה התורה ושפת עבר, אבל לא הרגשה לאומית ועייב היו, בבני פישוהף למשל. קצתם מהבוללים למופת וקצתם השתמדורק אני לכרי נמלתי כדתאמצית מוסרית גדולה. — אני בקרתי בתחלה את בה"ם הנמוך כבודפסט. אח"כ בקרתי את הגמנויום הקתולי התחתון ואת הגמנויום הקלוויני העליון ושם השנתי תעורת בוגרות. בשתי הגמנויות היו קצת המורים משומרים ועודני זוכר את רגש התעוב, שהעירו הבוגדים האלה אף בקרב הנוצרים כנאותם הנפרזה, בהתימרותם למדיארים ובשנאתם העצומה ליהודים, שבזמן ההוא לא היה עדיין למנהג כארץ. כעה היה למדתי גם ש"ם מפי מלמד ענו ונכא רוח ושמו פריינדברג ו"דת משה" ברוח התכוללות נכורה מפי מורה הדת מנהיימר. הלסוד הזה היה משרה לחצי לענגו, אף שהמורה עצמו היה אהוב וחביב לכלנו. — למורי כאוניברסיטה כמחלקת הרפאה, עבודתי בעדי ובעד בית אבי, משכרתי מן העתונים, החל בעתונים קמנים ומשנת ה"ח והלאה כ"פעסטער ללויד", יציאתי בשנת 1873 מפעסט — כל אלה אינם מענינים. שנים רבות לא היתה לי כפארין, מקום שבתתי עתה, שום נגיעה ביהדות, מלכד אמי, שדרה בביתי והארכיב ימים עד פ"ז שנה והיתה חרדה מאד על דתה ויריעה יחוס, שהייתי מהנאה עליו מאד. עד אשר באה האנטישמות הצעקנית והעירחני על חובתי לעמי ועצת ידידי האהוב הרצל הראתה לי את הדרך, למלא חובתי זאת. אני מקוה ככל נפשי, כי הציונות תכיא לעם היהודי את הגאולה. לי ככר נתנה את הידיעה, כי יש הכלית והכן לחיי וזהו רכוש מוסרי גדול מאד בעת האנרכיה המוסרית ומעידת הרגל וראויה היא לכל התאמצות ושלומים היא בעד כל הבנו מצד אויבים שלמים ושנאנים.

פוליטון קמין.

לרוח היום.

הלא הלענו לי, שאני שב עתה למעשה דרייפוס, כאלו אין לי ולכם עוד דאנות אחרות, כמלנות היא לבאורה. אך אל החפזו, שמעו ואחר השפטי. אנשים אין מספר שאלו שאלה צורקה מאד: כמה זכה מעשה דרייפוס להרעשה עולמית בזו? האין רשעות כזו, שנעשהה לדרייפוס, נעשה ככל זמן ובכל מקום? מי לא ידע לספר כמה עובדות דומות לזו? אלה שבקשר למצוא את הערך הגדול כמעשה הזה עצמו אינם אלא טועים. זהו מן הדברים, שאינם חשוכים מצד עצמם, אלא מצד מסכות אחרות, הניהנות להם חשיבות מיוחדת. הזמן והמקום גורמים הרבה, להחשיב איזה מקרה ולהתי לו ערך קים לעד. מעשה דרייפוס היה סלע המחלקות בין הקלריקלים ובין הרפובליקנים בצרפה. המפלגות החפשיות נלאו אז לשאה את עול הממשלה הקלריקליה של פור זמלין והגנרלים תלמידו בולנושה ובקשו איזו הוואנה, להשניאה על העם. ולפי שבמקרה עשה אז השלטון הקלריקלי עולה גדולה, להשחית איש נקי, ולחפית על אנשי מפלגתם, השתמשו בה החפשיים, לעשות אנימציה בעם, להפיל את הממשלה היא ולטטר את הארץ מזדונה. מעשה דרייפוס דק הגדיש את הסאה, שהיתה ככר מלאה כלא זה. ולפי שאין הרבר נקרא אלא על שם סופי, אומרים הכל, שהממשלה הקלריקליה נכשלה כמעשה דרייפוס ולפיכך קנה לו המקרה הזה שם גדול כל כך כהיסטוריה, אף שאינו בלל יחיד כמיני.

מקרה רומה לזה קרה כאוסטריא לפני ארכעים שנה בדיוק, שהרעיש בשעתו את כל העולם וכמה שנים ספרו ושרו עליו וכל העתונים החפשיים כמקצה מזכירים אותה. עתה ומספרים באריכות את כל הענין, כאלו היה כאמה מעשה, שאין רומה לו מן העולם ועד העולם. ובאמת הוא מן הדברים שככל יום, אלא שאין שם אליהם לב, לפי שאין מסכות אחרות להחשיכם, ורק אז לפני מ' שנה נצרכה הפוליטיקה הלבדלית לאיזה מקרה, להתנפל על הכהנים ועל מוסדות הדת הקתולית. הלא הוא מקרה הנזירה כרברה אובריק, שהיתה כלואה בכית הנזירות כ"א שנה בתא לכה, לפי שהיתה שומה. זאת היא האמת הנמורה, אלא שהפוליטיקה בזמן ההוא הגימטה והפליגה וספרה נפלאות, שלא היו ולא כנראו, וההגון ההולך כעדר אחרי הניש, חזר אחרי המעשה הנורא ושנים רבות ספרו אותו ככל העמים כנוסחאות שונות, גם רומנים ומחוזות התיאטרות נעשו ממנו והכל לא כשביל המעשה עצמו, אלא לפי שהפוליטיקה דרשה זאת, לנאול את אוסטריא, שהיתה שקועה בקלריקליות. והא ראייה: כמה נעדרת יהודיות פקחות נלקחי בשבי ע"י נזירות מאז ועד היום ונכלאו ככרברה אובריק ממש כהאים כבדן, להמיר דתן באונם, כמה ענויים ויסורי הנפש סיכלות הנערות הצעירות האלה בהפרדן מהוריהן והן יודעות ומרגישות גם צער אמותיהן והן רוצות לצאת ואין מניחים אותן, ולא זאת בלבד אלא שכופים אותן להגיד להוריהן ככואם לכקרן, שאינן רוצות לשוב והן אומרות כך כאינם מפחד מות ומדוע אין העולם מתפלץ? ומדוע העתונים החששים עורם מטפלים היום כנזירה השומה ככרברה אובריק ולא כאלפי נערות יהודיות פקחות ננוכות וכלואות בעל כרחן וכאבותיהן השכולים, הסוכלים יסורי גיהנם וחרפה עולם ותלאות, אשר לא יתארו בשום עמ סיפר? ואף הסוציאליים הצריכים היום לעובדות כאלה, לעשות אנימציה נגד הקלריקלים, שיתקיים, לפי שרק כצרפת החשיבו מקרה יהודי, לעשותו לכלי-נשק בפוליטיקה, אבל באוסטריא אין היהודים כדאים אף לסוציאליים להשתמש בהם לפוליטיקה, שמא יאמרו חלילה, שהם משפילים עצמם להיות נרוד-סגן ליהודים כזויים, היהודים נוהגים להם — אם גם בלי כונה — חמר רב מאד להתגרר בו וכלי נשק להלחם ולנצח והם בועטים בהם ומכזים צדותיהם, כי גם בעיניהם

מוטב היה שכל היהודים ימירו את דתם ואין רחמים ברין.

בעיני אני אינם טיבים כזה מן ההנמון הקתולי בנשיטתו, שעהנו היהודים ברוסא מהאוננים עיון, שבעברו עתה לסיר את מדינתו יצאו גם היהודים — השריוס בפחד המיד — לקראתו ככל ערו וולין וספרי תורה בידיהם והגישו לו לחם ומלח. והוא פנה להם ערף ולא השגיח עליהם. היתכן דבר כזה? כידוע ששום כמר קתולי אינו איהב ישראל, אבל הלא כבוד הוא להנמון, שגם בני דת אחרת מכבדים אותו, ארא שהוא אינו מחשיב את דת היהודים כ"ב, לקבל ממנה כבוד.

ולעמת זה מחשיבים ה"חברים" היהודים את הדת הנוצרית עד מאד. שלום איש כתב דרמה חדשה "כליל סלווסמר", לרומם את הדת הנוצרית, לחנוף בזה לסופרים נוצרים המכונים אותי. ולא רק את הדת הנוצרית הוא מרומם ומשבח, כי-אם גם לאמו של אותו האיש הוא עושה פרופוגנדה גדולה בין חבריו הסוציאליים ומודה כאלהותה. וד"ר חיים זשימלובסקי "בעל התשובה", החובב כל כך את הלאים היהודי עד שפרח לכא אל ועידת הזרנגנים למשרנוביץ, לעזור לעשותה ללשון לאומית ואשר אח"כ הוסיף לעשות השכיבה וחתם שמו גם וחתה הכרוז של הקונגרס העברי, זשימלובסקי זה עושה את שלום איש לנכור היום ומעריצו כעתונו ומקדישו, לפי שמצא עוז לכמל את "המשפט הקדוב", אשר ליהודים על אותו האיש ולהסיר ממנו לזיה שפתים והוא קורא לו "דרייפוס הקדמון" ותובע את היהודים כמיסיונר, לבקר משפטם ולשוב לקבלו בקהל ולהידות בגדולתו. מעולם לא העז יהודי לדבר דברים כאלה בתוך יהודים למראה הצרות והתלאות, ישמלנו ועודנו סובלים ככל יום, בשם הרעה הזאת. ואחרי שצנן הדיוט אחד את האמכמאי הרתחה, יכולים עתה רבים לקפוץ אל הוכה ולכלי הכוות... כאשר מה הספר הסוציאלי יעקב גורדין קברוהו תלמידיו היהודים ע"פ מנהגי הנוצרים כנגדי יו"ט וכשרים נוצרים. אלה בעלי השתוף! הנשיא היהודי ר"נ הקן תקנה דמוקרטיה הדאוויה למופה לכל העולם, לקבור עשיר ועני בכנדי לכן שוים, שעכ"פ אחרי המות לא יהיה הכדר בין עשיר ועני. ואנשי השוני והאחיה כוויס את המנהג דדמוקרטי, לפי שהוא הודי וקוב"ים מהים בכנדים יקריב, להיות שוים לנוצרים!

החת זאת אני שומעים לרוב שנכרים מכבדים את היהדות ויש בהם גם המוסרים נפשם כעדה. זה עתה קרה כאוסטרליא, שהיהודי בערל ווייס בקש לקחת אשה נוצרית, אלא שאמו לא נתנה לקחתה עד שהתגייר. אחרי הפצרות רבות התגייר ומהוך שלא לשמה באה לשמה. כאשר למדה את טיב הדת היהודית דיתה ליהודית אדוקה ויראה אלקים ולא יבדה לסכול שבעכה מקיל בדת ואינה מדקדק במצות. אחרי קמטית ארוכות דרשה ממנה גמ פמירין מטעם שאינה יכולה לדור עם יהודי עבריין. השופט דחה אותה באמרו שאין זאת סבה נכונה לגמ. האשה קפצה לנהר למות על קדוש השם. וכאשר הצילוה נשבע לה בעלה, שיהיה מעתה זהיר כמצות התורה במזה. המחטמ.

מכתבים מזרי המדינה.

קראקא. (השנת גבול). הועד הקבוע, שנוסד באספות העם הכלליות, הנקלות בכל יום א' פה החת נפת הרקיע, לעצור כעד גול הדירות, עושה פעולה בחריצות וכבר הציל כסף הרבה של עניי העם זכינונים, אם לא פסקו עדיין הוספה לבעה"ב. ולפי שהסוציאליים היו המעוררים להניעה הזאת, קנאו בהם ראשי "היהודים הכלתי תלויים" קנאה גדולה וראו בזה השגת גבול, בפחדם שיקפחו הסוציאליים עני-הפנים את כחם הפולימי, שרכשו להם כעור וכסוף יוכלו להבחר פה חלילה סוציאליים אמתים גם לועד המדיני וגם למועצת הממלכה. לכן באו ביום א'

האחרון ראשי המפגה ד"ר גרום וד"ר אינגן לנדא אל האספה הכללית ובקשו להטיל דפי במעשי הסוציאליים. כאשר, טען ד"ר גרום בכר נוסד ועד לענין הדירות ע"י הכלתי תלויים והוא כמפל בזה ככל שנה וכבר כגו שלשה בתים, להשכיר דירות לעניים כולל ומפעל הסוציאליים הוא איפא אך למותר. יש רק לפעול אצל ראש האזרחי, שימכור לועד קרקעות כולל, לכנות לוד בתים עד שירד שעד הדירות. אך פה שמע ראש הפוליטיקה היהודית באן מליב, אשר ארו אטרן אחר היו עבדו טרעמים כאונו: קלויקלי, נסיג אחור, סטנטשיק ארו! אך לסוציאליים, אנשי כרות, לא היה לד"ר גרום מה לעשות רק לבלום פיו ולסגת אחור. איהם הסוציאליים, הרגילים לקרוא תמר: רוממו את גרום! יחי גרום! יישר-כח גרום! כפרה כל היהודים בעד גרום! המה קראו באספה הזאת: רד גרום! חרפה גרום! כזו גרום! וד"ר דרובנר ראש הסוציאליים הוכיח לפני כל עם ועדה, כי כל מעשי הכלתי תלויים מאפע ואין בהם כל השועה. כי בנן הכתים יאריך כמה שנים וכינתים יעשקו בעה"כ את העם ויפשטי עורם מעליהם. ככתים הכנוים עושה הבנק של המפלגה עם טיב המביא רבות גביהה. ככתים הכנוים בשביל יהודים עניים הקציע גרום היבל גדול ולשכות כשביל מפגתו וגם לנוצרים השכיר דירות וכזה קפח את עניי היהודים. אנשי הכלתי תלויים, שיש להם כרים רובם גוזלים את גרי בתיהם לא פחות מבע"כ אחרים או עוד יותר ואין זכות לד"ר גרום להקרא מושיע היהודי. דשינסקי בקש להמקיץ על ידיו, אך גם הוא נט את שלו בנערה והשתיקוה.

לכוב. בעוד אשר יהנבלו שכנינו דמיכים לקחת את הכסחר היהודי החת ידם והמוסדות הצבוריות בגליציא הוככים כנדי אנדות הסוחרים הנצרות מקפת דמרינה ונושאים פני כל סיחר נוצרי ומחזקים אותו בכל יפוי-כח ובכל הנחה, מצאה הנהגת העיר פה לנחוק, לגזור גזרות על הסיח ים הקטנים יהדובלים, לדכאם ולהכשיל רגליהם והכושיות גם כלא זה, נזרות הנוגעות רק ליהודים. אסור מעתה להלות איזו סחורה על פתחי החניות ועל הקירות, אסור להלות שלמים כולטים מעל פני הקיר. השלמים צריכים להיות יפים בלי כוכ ועשויים כמעט אסטמי ועל ראש הארכיב העירוני לבדוק החלה כל שלט כמים יתלה. הקרונות, שמורכים אותם כרחיכות למכור פירות, צריכים להיות לא גדולים ממטר אחד. כלם צריכים להיות אחוים כצרטת מביה ומשוחים בששר מחוק ועליהם כתוב מספר ושם הרובל ומחר הפירות. אסור להלל את הסחורה בקול ולהכריז עליה ואסור להם לעבור כרחיכות שהטר מוויאי עובר בהם. והמניסטרט יהן רשיון רק לשמונים קרונות כאלה ולשמונים סלים. הכל מכירים, כי הגזירות החדשות עיובות רק נגד היהודים עניי העניים, להכרית להם כל מחיה, כי רובלים ניצרים אינם סוככים בחיצות, אינם צריכים להכריז על מרבלהם, כי המניסטרט משכיד להם אהלים וסכות במקומות מכשרים לזה ולא ליהודים. וזה נגזר דוקא בעת שנכחר סגן יהודי לראש האזרחים. עברי.

מכתב מרומניא.

יאסי. ז' אב תרס"ט. הדברן המצוין הנודע הרב ר' שלום בצלאל צדיקוב מירושלים בא לעירנו, לעשות העמולה בעד האגודה "קהלת יעקב" שכירושלים. בני תורה מיושבו ירושלים, שימרי מצוה, מאסו כחיי השנזרות ורוצים לעבוד את הארמה, למען החיות את נפשם בכבוד, רוצים המה להתנחל על הארץ כמכינות ירושלים ולהכליה זאת יסדו את האגודה "קהלת יעקב" והם מבקשים, כי כל היהודים יעזרום ויהמכו בידם, להוציא אל הפעל המפעל הגדול הזה. הכנק האנגלי-פלשתניה כירושלים נהנה ידה ל"קהלת יעקב" וקבלה על עצמה, כי כל הכסף הנקבץ יהיה שמור תחת ידה, לקנות קרקעות סביב ירושלים

בעד האגודה הזאת. טיבי עירנו ונכבדית התעוררו לנאימיו של הדברן המצוין הזה. ומר משה יוסף דוף עובד עבודה מתמרת לטיבת האגודה הזאת, ויסד ועד מרכז פה בעד כל ערו רומניא. עשירי העיר ונכבדית המכו כסכומים גדולים ורגינים את האגודה. וכבר קבץ הועד המרכזי סכים הגון ושלה את הסכום אל הבנק שכירושלים וכבר קבל מכתב קבלה בחבטחה, שלא להוציא את הכסף רק לקנות קרקעות בעד "קהלת יעקב". חין מראש הועד מר משה יוסף דוף נמנו לדבר מציה זו גם יקירי העיר ר' רפאל פאקער, ר' משה נאכט, מאניש פרנקל, מרדכי לור וכו' וכו'. ראשי הציונים ברומניא, הזקן הנכבד בעמו, החכם ד"ר ק. ליפא, פינילים וה"מ. הינרוך שיון והד"ר הנכבד מוסקוביץ מברא"ל דכתיחו לעשות העמולה ויצאו כמכתבים נרהבים, לעורר על נחיצת הדבר וחיין ערבן, ודבריהם עושים רושם גדול. המפעל "קהלת יעקב" שכירושלים עשה רושם חזק בלבנות גדולי עירנו. מר משה יוסף דוף כפתחתו לפנקס האגודה וברצותו לרביע בקצרה את מטרתה אימרו:

"העיר הראשית, במפולין של היהודים והידודות, העיר שאנו בה רוב מנין ורוב בנין, נמצאת במצב שאינו יכול להמשיך הלאה. ירושלים העיר הקדושה אינה יכולה לפינם את ישיש ארץ נפשות ישראל, דנמצאים בתוכה. קמץ ה"חלוקה" אינו משיבי ושה-עבודה א"ן. לא נשאר להם כי-אם אחת משתי אלה: או רצאת את העיר — השרה או לעזוב את הארץ. ירושלים הרים סביב לה והצעירים נשאי עיניהם אד ההרים האלה, רוצים המת לעבוד את האדמה הזאת בזעה אפם, שיהפיתו כבבוד, ובלבד שלא יצטרכו לעזוב את הארץ הקדושה והוקרה לדם רוצים המה להסתפק במועט, ובלבד שיחיו חיי-כבוד, חיי-קיימיות, חיי עבודה כשרה והאדמה תהן כחה להם ככיוי קרב. יירדי ארץ ישראל, יסתגלו כנקל להנאי-האקרים, לחיים חקלאיים, בידעם את דארץ, אנשיה ושפתה". — עתה נוסע הדברן מר צדיקוב ללוב ולכל הערים הגדולות בנניציא. נאימיו של ה"ר צדיקוב יוצאים מגדר הרגיל, יש להם צבע מיוחד וכח כושך עצמי. אין בהם מהתפול העקום, שרית ררשנות נודף הימנו וגם לא היבשות של הסטיפים, כמדכרותו נפגשים רעיונות נעים, נכסרים לשומערים כשפה יהודית פשוטה ועל הכל מביע חתם של היהדות המסורה, בלמחן, כמשכיל, כמלומד, וכאיש פשיט, כלם מוצאים הם מה לשמוע ועל מה להענג. ע"כ אין לתמוה, אם יקח את לבנה שומעיו הרבים, וימס לאשר יחפוץ. לא אפונה, כי טובי המדינה הוא ונכבדית ידעו הכיור ולהוקיר את הערך הגדול של המפעל הזה, ויהנו און קשבה לנאימיו הנעמים של מר צדיקוב ויעשו העמולה לטיבת האגודה "קהלת יעקב" שכירושלים. ל קלוגהיפט.

מכתב מאמריקה.

ניו-יורק. כרבע היהודי ובבלל בין כל היהודים שוררה עתה מבוכה גדולה, המוצאה מכמא כרעש והמולה. ראשית מעשה הנשיא החדש טאפט היהת להוריד את השר הממונה על החיף ולהושיב על כנו שר חדש. השר החדש וויליאמס מציא גזרות רעות על הגולים ומכבד עד למאד חקי הכניסה. לכל גולה צריך להיות 25 דולר משל עצמו כדרכו על אדמת אמריקה. וכזה אין חלוק, אף כבוא אח אל אחיו ואשה אל בעלה מוכרחים להראית להשר הממונה על ההגרה 25 דולר. כגזירה הזאת נתהפך מצב המהגרים לרע. ככל יום ויום משלחים כחזרה גילים, שאין להם הכסף הדרש. אהמול החזירו קרוב לשרש מאות גילים. העניים ככל המהגרים הם היהודים ולהם דומה הגזירה לנעילת הארץ ממש. השר הנזכר הוא עריץ ואכזר גדול ואין לפניו רחמים, כי הלא כרעת הנשיא הוא עושה וזה רצון הנשיא. דעת הקהל הכללי כרגו מאד, כי זהו נגד פרינציפי אמריקה, וחרות אמריקה כמבנה. בין היהודים רעש גדול, כי עתה אין עיד לגולה הנצחי שום מפלט ותקוה. אם דבר כזה אפשר גם

באמריקה, או אכר כל מניס ליהודים. העתונים מרעשים עולמות ובעלי היבולת עושים את אשר בכחם לכבל הנזירה ולהיריד את השר מבנו. ערה אין הקופה ואין הקוה ליהודים כשום מקום רק בארצנו אנו בארץ ישראל. את הרוצים לסייע לאמריקה צריכים להזהר, לקחת בידם לפחות 25 דולר (126 כתר) אי לשום פעמיהם לאמריקה הפנימית ולא יחפצו לדור דוקא בערים המרובות באיכלוסין.

שיאל מיה

מחרוב ומרחוק.

שונות. מנליה מלך אביסיניא חולה. אשתו המלכה טאיטא תפשה את המלכה בהזק יד ולא חפצה לקרוא רופא לבעלה לרפאו. מכית המלכות גרשה את כל השרים הנאמנים למלך. העם מתמרמר עליה ומתאסף לקרוא תגר וכבר בא לידי מלחמה בין הנאמנים למלך ובין הנכרכים אחרי המלכה. — במדינת סקסאם באמריקה הצפונית התחוללה רוח סערה. שהעלתה גלי הים אל היבשה. כל הערים גאלוועסמן והוסמן נשטפו. עשרות נפש אדם נטבעו; הנזק עצום מאד. — בחוף ניוירוק מחמירים הפקידים מאד בבניית הגולים. מי ש ין לו 25 דולר אין מניחים אותו לעלות אל היבשה וישוב בדרך אשר באו. אם אס פרוכיו ערכים בעדו. רק אשה אל בעלה. המתפרנס מיגיע כפו בניוירוק מניחים לעלות. החומרה הזאת אינה נוחתת כמי ירוצה לנסוע לאמריקה הפנימית. — כיום ב' יבוע זה פרה הצרפתי בלעריה בבנפוי שעשה על פני הים הצר. אשר בין העיר קאלי הצרפתית ובין דוכר האנגלית. כמרום ששים בתר עבר את הים, רחב ל"ג קילומטר. באויר בכ"ג מינוטים במהירות. שימוש ספינת קישור לא תוכל לשום כך. המכונה דפורחת דומה לעוף גדול פורח. האנגלי לתם גסה לפחות כז פעמים ונפל אל הים. הספינה שלותהו הצילתהו. והצרפתי הזה הצליח באופן נפלא. — בעיר מאין באמריקה יש כתה נוצרית המתכנה יכת רוח הקדש. "נביא" עומד כראשה המתכנה אליהו הנביא. הוא מנבא, כי ביום מ' ספטמבר ירחב העולם ורק הכתה הזאת תשאר.

*

בושבות יק"א. ע"ס דרפירט השנתי של הוי"א בארנגטניה כספר הקולוניסטים 2875 משפחת (17751 נפש). מצבם טוב, ובשנה זו סלקו ליכ"א 879204 פרנק על חשבון החוב. הם מפרנסים כל מוסדי הצבור שלהם. להם 37 בתי ספר וברם 109 מורים עם 2529 תלמידים. מדי שנה מרבים לביא נודדים יהודים. בשנה שעברה באו 5862 איש, ומצאו עבודה בקולוניות ואצל אחרים. באמריקה מספר משפחת הקולוניסטים 2000 בערך. בקנדה מצאו 2380 איש עבודה בבתי הפירה ובעליהם שבעים מהם רב רצון. בא"י יש עשרים מושבות ולערך 600 קולוניסטים. שכמעט כלם חיכים לרכיז את קיומם בהסדיו של הברון אדמונד רותשילד. הקולוניסטים, שהיו תמיכים בהסדיו הברון דרושלו לפעמים במלאכתם, ודבר זה היה צריך להשתנות, גם צריך היה לחלק את האדמה ביניהם באופן שיוכלו לחיות בטנה, דבר זה נעשה ועוד יותר. בי ההנהגה נמסרה ליד האכרים עצמם, והנסיון הראה, כי שלטון עצמי הוא השלטון היותר טוב והיותר מצלח. ומכירת היין הצליחה בידם יותר מאשר בידי הפקידים של יק"א.

בימן אשכנזי שמת. באשכנזי מת המשורר דעשלעו פון ליליענקראן, אחד מכחירי סימני התחיה הגרמנית. אשר שר על גבורותיהם ועל מלחמותיהם של בני עמו. ואף אם היה האיש נוצרי, ממשפחת אצילים עתיקה. זבת-שירחו נתעוררה רק לקול מישם חרבות ונהרי נחלי דם גבורים. מצא לפעמים מקום. לתנות גם את צרות ישראל באיזו מארעות מן העבר הרחוק. והשירים הללו הנם מן העומדים במעלה ראשונה כקבוצת שיריו (כמו למשך שירו על-אדות בנו וכתו של כהן גדול, שנשבו ונמכרו לעבד ולאמה, ואדוניהם רצו לשדבם יחד) ויכילו פיוטיות נעלה והרגשה עמוקה, אשר רק בן לאם חפשי יוכל להרגיש. כי ידע להוקיר את התאמצותם של בני דאם אחר, בעמדם על נפשם ונפלים בגבורים

על הפש.ס. — מוכן כי כל דעתונים המספידים את המשורר דבת לא זכרו את שיריו היהודיים ולא העלו אותם על שפתם.

כספוך אכרים ופועלים בא"י. ננדרה. מושבה יהודית אצל יפו. ישנם בין הפועלים גם פועלים תימנים. יהודי תימני אחד היה רגיל להכות אשתו מכות אכזריות עד שבחרה מפניו אל אחיה חברונה. בעלה רדף אחריה בחמתו וצילול היה להרגו, על כן התערבו אנשים ולא נתנוהו ללכת. בין המתערבים נריב היו גם ערבים. הבעל הרגזן דכה על ימינו ועל שמאלו ופצע פועל יהודי אחד וישני ערבים. בעמל רב נתפש המכה ונכפת. הנפצעים הובאו אל בית החולים, רק את אחד הנפצעים הערבים לסחי אחיו האברים הערבים והוליוהו כרעיש ובקצף גדול ואמרו, שהיהודים מכים את הערבים. האכרים היהודים עמלו לשכך המתם ולפייסם בשתנות, אך ללא הועיל. הערבים דרשו שימסר התימני לידם. כאשר יראו האכרים היהודים פן ירגזוהו מסרו אותו לידי שוטרים. אז העלילו הערבים על כל האכרים, כי המה מכים את הערבים וכן העיר הנפצע כביד. והפועלים היהודים בועסים על האכרים על מסרם פועל בידי השוטרים וחדלו כלם מעבודתם ופועלים ערבים עובדים תחתיהם. עתה גדולה הצעקה בין הפועלים, כי האכרים החליפום בכרכים.

תלמידי ה"אל"אים" בטורקיא. בערי טורקיא ישנם כמה פקידים יהודים בלשכות הממשלה והכנה העתונת, בלם תלמידי בה"ס של ח' ביה"ב. כנגד שמעו ראשי הקהה ודרכ החכמים כי דוד פפי, כי הפקידים היהודים מחללים את הישבת והשתדלו אצל הממשלה ואצל ראשי הבנק לפסור את היהודים מעבודה בשבת. אבל לא נענו. גם הפקידים עצמם סרכו לשמוע בקול הרב. אז הוציא ביה"ר של הרב חרם על הפקידים. הם התאוננו לפני הנציח והיא שלחה להגיד להרב, כי על פי החקים החדשים חפשי כל אדם להתנהג בחקי הדת כסוב בעיניו ואין רשות לברנים לענוש עברניים.

אזוב השני. באינזער לענען מודיע סופר אחר ע"ד ילדותו של הבוגר אברהם הקלמן. המכונה עתה הרמינג'לאנדון. ראש שופרי הסתר הרוסיים כפאריז, אשר מסר את כל המורדים בידי הממשלה הרוסית ונלה סודותיהם בעורת אזוב, וגם הסית אנשים לקישור קשר למסרם לרשות. אזי אכיו היה ראש הקהל בפניסק, אשר טעז כעלוקה דמי עניים וזוף וגנב וכחש. אביו היה סוחר עשיר גדול, אשר רכל יראו מפניו, כי רמאי גדול היה ורק בשחד רב נצל מבית האסירים. אברהם הקמן היה נער בעל כשרון, אבד שתקן גדול ומלמדו וחבריו יראו מפני נכליו, אשר ארג בסתר. אח"כ יצא מן החרד והתכונן להכנס אל ב"ס ריאי ונעשה חבר לרובלוציונרים והם לא נישטרו מפניו ונלה כל סידותיהם לרשות. עד שנתגנה לשופר-סתר. בממשלה הרוסית היתה לו מדרגת גנראל ואותות כבוד רמים וכצדפת הוא חבר ללגיון הכבוד וכל זה בתור יהודי. ביהודים בוגרים כאלה יש חסע לממשלה הרמה. כמו כן ידוע. שאעים שאין רשות ליהודים לגור בערי הממלכה יש רשות לזונות לגור שם. וכן יקרה לרוב, שיהודים שגלו לסביר בעד פשעם, כאשר אך ירצו עינם יגרשים משם. אע"פ שכתור פושעים היתה לרם רשות לגור שם.

כת שבת צבי בטורקיא. בכר הבאנו בגליון הקודם. כי שרידי הכתה הזאת, בדי אלפי נפש כסאלוניקי, השתתפו הרבה במרידה הטורקית. סבת הדבר היא, כי האנשים האלה שנואים לטורקים חרדים, בי אינם מאמינים בדתם ואינם אוהים במנהגיהם, כמו שאינם אוהים במנהגי היהודים. אבותיהם בקשו לצאת ידי שניהם, והם בהיותם בלם עשירים ומלומדים עזבו כל מנהגי דת. בטורקים הצעירים, שקלשו אל תיכס את כל חכמי הטורקים, מצאו נפלט ורעים להתרועע ומקום להתנדר בו. ע"כ מסרו נפשם על המרידה. הם ימעטו מעט מעט וסיפסם דכליה, כי גם היהודים וגם הטורקים אינם מתחתנים בהם והם לוקחים נשים רק ממשפחתם ומפני נישואי משפחה דבקו בהם כל מחלה וכל מום רע, כי כן חוס עולם לכל הנושאים מרוביהם.

שוד ורצח. בשבוע שעבר נמצא עורך הדין דיר שמואל האלברייך הרוג במעונו ושדוד. החפצים השדודים נמצאו בארבת העשן של שומר הכית. ועד הפיליציא.

הביר שהשודדים נכנסו בחצי הלילה במפתח אחר ואיש חזק הכה את הדקטור הישן, שהיה לכונו בכית, באכז הקישור כחבל על ראשו וכאשר לא מת מיד חנקוהו כחבל. האשה שומרת הבית וכנה נהפשו — בלכוב נמצא הרוכל היהודי הזקן כרוך ישנאפיק מת בכיתו. אשתו נסעה לקרוביה והוא נשאר לכונו בכית ובשונה מצאה דירתה סגורה. כאשר נפתח החדר יצא ריח רע חד. המת נרסב כבר.

דקטור גוסטב קרפלס. במאנהיים מת פתאם ההכב הישקן והעסקן הזה, אחד מגדולי חכמי ישראל באשכנז, כן ששים שנה, בשבע-הלב. הוא היה שנים רבות עורך ה"אללגעמיינע צייטונג דעם יורענשוטס", זקן עתוני היהודים בכלל. העתון ההוא הוא ארגן היהודים המתבוללים, אבל ביד ההכב היהודי הזה היה לארגן מדעי ופובליציסטי יהודי חשוב מאד, שהכנים ידעת היהדות והתורה בלבית היהודים המתבוללים עד יודוקא המה התעוררו בשנים האחרונות לפעול הרבה בשביל כלל ישראל כיהודים לאומיים נאמנים. נוכל לשער, שיסוד החברה הגדולה והמפוארה "חברת עזרה של יהודי אשכנז" היא פרי רוח גוסטב קרפלס שלא כנונה. כמו שכך חברות הספרות היהודיות באשכנז הן תוצאות עבודתו הפוריה והישוקרה. ספרו הגדול "דברי ימי הספרות היהודית" שנעתק עברית, הוא ספר יסודי רב הערך. שהועיל הרבה לחכב את ספרי היהודים בין יהודי אשכנז, אשר היו להם בספרי פרם. אכל גם בספרות האשכנזית הכללית היה קרפלס אחד מגדולי הסופרים. בין חוקרי נפש היינה וספריו עמד קרפלס כראש. ספרים שלמים ומאמרים רבים מאד בגנייע פרייע פרעסע" פרסם על אדות המשורר היהודי-האשכנזי הזה, וכן כתב הרבה ע"ד נתה, ברנה, פונטאנע וראאבע. וספרי הגדול ע"ד דברי ימי הספרות הכללית וספרו ע"ד הספרות החדשה וספרים אחרים ע"ד הספרות הכללית הנמיהו יו שם עולם בספרות העולם. למפעליו הרבים עיד הספרות היהודית והכללית אין מספר. זמן רב היה עורך עתונים בלליים שונים במרם היה עורך יהודי.

הרפומציא האורקית בלנדון. סיר פרנסים מונטיפיורי, הנשיא הנכבד ישג הדרציה הציונית באנגליא. ערך בשבת שעברה משתה כהוטל גרייט סנטרל לפני צירים אחדים מן הרפומציא של הפרלמנט הטורקי. ביניהם היו: שיזון עוקעל עפענדי (כנרד), גסיס מצליח עפענדי (סמירנא), ד"ר ריזה מעפס ביי (אנדרינופול) וריאוטיל בלדי ביי (ירושלים). הרפומציא היהודים, וביחוד שישון מבנרד (הודיע מכבר למתנגד לתנועה הציונית) אמר לעזתנאי, כי אין כל תקוה לציונים גם לא ליסאיים להשיג זכויות אותונטיות ליישוב בפלשתינה או בבבל. רצוים הם היהודים בשיבאו כיחידים להתישב ברחבי המדינה, אבל כל עוד שהיהודים ידברו מיישוב אותונטי ישאר אסור הבנייה לפלשתינה בתקפו.

אגודת הקהלות. בוויק היתה אספה כללית של ח' מחזיקי הדת" ועסקה גם בענין יסוד אגודת הקהלות. החלט להסכים ליסוד הסתדרות יהודית כללית לתכלית הגנה על עניני הפיליסיפה והכלכלה של היהודים, אבל למחות נגד חברו כל הקהלות באונם באגודה, אשר תכריע גם בענינים דתיים. בזה יוסר כל המפעל ויתהוו ריב ומטמה בין היהודים, הרוב ישלש במועט וזה יתנגד לצדק ולתכלית הנרצה. לכן מביעה האספה הסבמתה לקהלות גליציא, שהתנגדו לאגודת הקהלות ומזהירתן לעמוד בדרך הזה וכעכב את האגודה.

שכר גוליה. בגליון כ"ג הודענו ע"ד אגודת יהודים אמירים, שנוסדה בסטניסלב, לקנות קרקעות בא"י וליסד שם מושבה חדשה. עתה מודיענו מר סופל כי ביום ב' אב נאספו שם החברים תחת ראשות הר"ר זוסמאן, הויבר הזהיר את דחברים בהבהן המשיח את צבא המלחמה: מי האיש, אשר לכו איננו תמים עמו, באהבת קדש לא"י ואין לו די כסף, למצער עשרת אלפי כתר, יכבד וישב על מקומו ולא ירך לכב אחיו. על כל חזר להביא אל הנזר ד"ר ה' זוסמן כסטניסלב עד ג' חדשים אלה בתר. ובהיות הכסף המסובן בידי יעלו שרשה אנשים לא"י ובעזרת הבנק ביפו יקנו פרקע לפי רוב החברים ולכל חבר יגיעו מאתים רונם. הדונם הוא 920 אמות מרובעות ומחידו כעשרים פרנק. המוכר ימח דמי הקדימה ועל

החברים יהיה לשלם הנתיב עד ששה חדשים. כ"ה חברים כתבו ידיהם לאגודה ועוד אחרים נכונים להסתפח אליהם. בכל יום א' בשעה 6 תתאסף האגודה בבית הר"ד זוסמאן, ואליו יפנו כל הרוצים להשתתף. מי יתן וירכו החברים, למען תוסד מושבה הנונה של בני גליציה. י"ט. בשבוע שעבר היתה בלנדון אספת ראשי הסתדרות ה"ארציים" המכקשים ארץ לכבוץ גליות ישראל בחו"ל. ונגביל הודיע, כי הצעתו בדבר כבל נסמך אל ועד הפרלמנט הטורקי והוא נושא ונותן עם הממשלה הטורקית ויש תקווה שיבא הדבר לידי גמול. בסף לא יחסו, כי נבירים התחייבו לתת הסכום הדרוש ואז יהיה גם העם נבון. רבים דרשו לכטל את ההסתדרות לע"ע, כי להעם אין מה לעשות עתה ורק אנשים נועדים יהיו בכל הארצות להועץ עם. אך הצירים הרוסיים דרשו להחזיק בהסתדרות, כי דבר בשביל העם צריך להעשות ע"י העם וכן החלט.

מנחה לעשן. האב; מדוע אינך מתפלל מנחה, הלא יעבר הזמן? — הבן; כבר נאמר, מנחה לעשן. — האב; אם בן מהר והתפלל, כי עשו גדול אתה. י. א.

משרדה הספרות והמדעים.

המוסר המוחלט וחקי החיים

מאת הרב ד"ר וו. מישעל — קימפולונג.

(סוף)

הנה התיירו לשנות מפני השלום, כי גדולה היא מעלת השלום, יען שהוא מהקן את חיי החברה וממתיק אותה, וזאת הוא מעלה גדולה יותר אם בני האדם יושבים שלווים ושקטים זה אצל זה מהמעלה של האהבה לאמת ביו, אשר החנק את השלום ואת החברה. וכן אמרו נשבעין להרגין ולמובסין, כדי להציל את הנפש ואת הרבוש. וע"כ חרשו חוק שהוא כמעט נגד דברי התורה, שיכול בל איש להתיר את שכועתו ואת נדרו אם יש לו פהח חרטה. וגם בזה חשבו חכמינו עם הנפש החלשה שבאדם, כי מה יעשה האדם אם נשבע או נדר פעם בכעמו או כמעותו או כמפשותו? האם ע"י ידיו ההינה אסורות כל ימי חייו? אם לא ידע ולא הבין את התולדות, אשר תצמחנה מזה, כי יעמדו לו לשמן בכל אשר יפנה, האם לא יצא לעולם חפשי ממאסרו זה? וחכמינו בעצמם העידו, שענין היתר נדרים הוא יותר עזת החכמים ואין לו שרש בהודה. ראה חגינה י' ע"א במשנה: היתר נדרים פורחין באויר ואין להם על מה שיסמכו, וכ"ז הוא מפני שלא הביטו על החיים מהוך השופרת של הפילוסופיא או החוק, אלא מנקודת מצב החיים המעשיים, אשר נפש האדם אחוזה וסבוכה בהם ומתנועעת על ידם. וע"כ אמר הנביא: האמה והשלום אהבו, אהבוא את האמת בתנאי שתהיה מתאימה עם השלום.

וזהו ההבדל, שבין השקפת ב"ש והשקפת ב"ה על החיים. ב"ה היו חפצים להתאים את החוק עם החיים ועשו קנות רבות לתבלית זו. ואולם ב"ש היו נצבים תמיד בחומה ככל הענינים ולא רצו לוהר אף על נקודה קטנה, אם היה נראה להם, שהוא נגד כוונת החוק. כי לדעת ב"ה התורה היא בעד החיים כמ"ש "וחי בהם" (ולא שימות בהם) ולדעה ב"ש הוא ההפך וכן היא דעתם כענין הכוזב המוכרת. באשר הביאו ב"ש ראיה לדבריהם מן הכתוב: מדבר שקר תרחק, לא השיבו להם ב"ה כלל ע"ז, אע"פ שהוא מקרא מלא, אלא לקחו את השוכהם מהחיים הנלוויים והנראים ואמרו: לדבריהם מי שלקח מקח דע מן השוק ישבחנו בעיניו או ינננו בעיניו? הוי אומדן ישבחנו בעיניו. הנה לא המריחו ב"ה א"ע להסבאת הכתוב לכוונה אחרת, כמו שיעשו תמיד החכמים המתוכחים, אלא הראו להם את החיים כמו שהם, שאי אפשר לשנות אותם. ב"ש שהקו ולא השיבו

מאומה, אף לא נסו להתווכח אתם עוד, אף שאין זה דרכם. בל"ם הכירו את האמה, כי הצדק את ב"ה. וע"כ כאשר ראו כ"ה, כי השקפתם זאת פעלה עליהם, השתמו ברגע הכוכשר, להוכיחם על דרכם בשאר הענינים, שהמה תמיד נגד החיים. וע"כ אמרו: "מכאן אמרו חכמים לעולם ההא דעתו של אדם מעורבת עם הכריות" ולא להיות נפרד מהן וזה לא יתכן לפי דבריהם, שאתם נזורים גזירות שאין החברה יכולה לעמוד בהן, התורה היא בעד החיים והחיים המה עם התורה וע"כ נחוק, שהאימו יחד תמיד.

וכן נראה כמחלקת אחרת, שבין ב"ש לב"ה: שוב מעשה בנכרי אחר, שבא לפני שמאן, א"ל גיירני ע"מ שתלמוני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת. דהפו באמת הבנין שבידו. בא לפני הלל גייריה א"ל דעלך מני לחברך לא תעביד וכו' (שנת ל"א ע"ה).

גם מהמאמר הזה מכצבים ועולים השקפותיהם של אנשי השם האלה. כי הלל היה איש אשר הכיר את החיים המעשיים כמו שהם ולא מפאת החוק או התאוריה. הן רבים שואלים, מדוע לא הזכיר הלל את הכתוב כמו שהוא מפורש בתורה: ואהבת לרעך כמוך? גם למה אמר לו רק הצד השלילי: מה דרך מני לחברך לא תעביד ולא אמר לו הצד החיובי כמו שהוא ככתוב? אכן הלל הכין להסב את כוונת הכתוב באופן שיהיה מתאים רהכונה נפש האדם כפי מה שהיא. כי באמת המצוה הזאת כמשמעה היא דבר שלא יתכן, הלא האדם איננו יכול לקפוץ הלאה מהוך צלו, ואיך יתכן שיהיה כיכלת האדם לאהוב את זולתו כמו את עצמו? ומה נואלו הנוצרים, שלקחו את הכתוב הזה כמשמעו והוא מרחף על שפתותיהם תמיד, כאלו באמת יצויר, שהתקיים איוו חברה בתמונה כזאת, ע"כ פירשו הלל, שהכוונה היא רק על הצד השלילי: מה שאהה לא החפון שיעשו לך גם אהה לא תעשה זאת לרעך, כי האהבה כמושג ההחלטי לפי שמחיות הפשט איננה תורה אדם, כי אם רק תורה מלאכים ולא נהנה תורה למלאכי השרה. ובאמת הלל לא עקם את פשט הכתוב, אלא ירד לסוף דעתו, כי קודם לזה נמצאים הרבה לאוים מתורת האדם לחכרו: לא הננבו, לא הבחשו ולא השקרו, לא העשו, לא הלך רביל, לא תשנא, לא תקום ולא תטור, והכתוב ואהבת לרעך כמוך הוא רק כעין חתימה על על כל האזהרות האלו. התורה אומרת: לא תסב לרעך רעה באיוו צורה שתהיה, כי עליך לאהוב לרעך כמוך וכוונת התורה היא ג"ב רק על הצד השלילי, כי מעולם לא בקשה התורה מאתנו חיובים כאלו שאין בידינו למלאותם ולחיות על פיהם וע"כ לא יתכן שתצוה התורה על האהבה ההחלטית של האדם לחברו מפני שדבר זה הוא נגד טבע האדם, שבל אופן התקיימותו הוא לפי החוק בשורר בכל הנבראים: חפץ דקיום של עצמו (דער ועלכסמער-האלמו נסרעיעב).

הערת המערכת. כבר השכיל רש"ל בספרו יסודי התורה להעיר, כי על כן לא נאמר "ואהבת את רעך" ביחס הפעול בדרך הלשין בכל מקום (ואהבת את ה' אלקיך) בי-אם "לרעך" ביחס שאליו, לפי שאין כונת התורה, שיאהב איש את רעהו באמת כמו את עצמו ממש, אלא שיחפון וישתדל בשיבילו כמו בשיביל עצמו. הלל הבין את לשון הכתוב היטב ואבות הכנסיה הנצרות, שלא ידעו עבריה, טעו בזה.

הרהורים.

באותה העת, שכל העולם העתיק היה שקוע באלילות נסה ומנושמה, בשעה שכל בני האדם היו טבועים בים של זוהמא והשחתת המדות, בשעה ש"הנבורה", בלומר השאיפה לנקמה ושפיכת דמים, היתה ה"אידיאל" של האנושיות, באותה העת החשכה ברא עם ישראל את האידיאליות היותר נעלה והיותר נשגבה, את תפארת המין האנושי — את הנבואה. וכאותה התקופה שכל בני האדם התחילו לטבוע בים של כפירה וחמרות, שהתחילו למשמש בידיהם הנסות והמנושמת את הקדושה והרוכמות של האנושיות, שהתחילו לרקד ולחלל סביב העגל של ההשכלה

המויופה, באותה העת ברא עם הגיוטו — אותו העם שלפי דברי שונאיו ומנדייו אין לו בעולם אלא ד, אמת של רמאות וסרסרות — את התנועה שכולה התלהכות רתית, "ודבקית הכורא" — את החסידות. וכשם שהצילה הנכואה הישראלית את העולם מלהטבע לנמרי כאוהה הזוהמא של נאפווי הבעלים ותזנותיהם ואת עמה הצילה מן ההשתקעות כמעשים דתיים כלי כונה מוסרית, במחאתה החיה והעצומה נגד מעשים כאלה, ולמדה את עמה, כי העקר איננו "עולה וזכח", כי אם "עשות משפט וצדקה ודעת אלקים בארץ", כך גם החסידות הצילה את עמנו מההכוזות כחוג צר של פלפולים יבשים, והכיאה לתוך אותם "תלי תלים של הלכות" ודינים, שהולידה היהדות הגלותית כימי המצוקה והחשך לתוך אותה ההתפלפלות הסופיסמית והקרה של ה"וד"ק" וה"צ"ע חוס ואור של "התלהבות". ובעוד שלפנים היה תכנה של "התשובה" רק פ"ד או של"ג העניות כא אכי החסידות והורה ש"שוב יותר לעבוד את ה' בשמחה בלי סנופים", ובהברה פסיכולוגית דקה הרניש, ש"הכאב ושבירת לב בקרב איש ישראלי כשנכשר חיו בעכירה" הוא הרבה יותר מבל הצומות והסנופים והעמיד את עבודה אלקים על אותה השאיפה של "צמאה נפשי לאלקים — לאל ח"י" וזוהי חשיבותה הגדולה של החסידות, כי רק שאיפה כזו מסוגלת לרוסם את הנפש ולהכיאה ל"עולם האצילות". אנו רואים שאיפות כאלה בכל נפש עדינה, בריאה ומפתחת, כעין חוק פסיכולוגי וזו היא כידוע סבת הויתה של השירה והפיוט שבכל הספריות שבעולם, בכל מקצועותיה, כי כידוע גם שירי האהבה אין יסודם התאוה הפשוטה, הטבעית והחמרתית לבדה, יסודם הוא יותר אותו החוק הפסיכולוגי שבכל נפש משכלת, לשאוף לאיוה אידיאל, שבו היא רואה את תכן חייה ומבלעדיו אין החיים חשובים בעיניה כלום. להוכיח אמתות המשפט הזה אין צורך לראיות ודוגמאות, כי כל ספורי האהבה מצירים את האוהב שבל הכלית חייו אינה אלא אותה "האהבה" והוא נכון למסור נפשו בעדה, וכשלא הושג אותה המטרה שהוא שואף אליה, הוא מאבד עצמו לדעת, בעוד שאנו יודעים שאינו בלל מטבע הנפש האנושית להפקיר חייה בשביל איזו תאוה פרטית, אף שהיא גדולה וחזקה, כי דבר זה מתנגד לחפץ הקיום שבמין האנושי. "מסירות נפש אפשרית או בעד אמונה המטלת על האדם חוב זה ומכתיחה ג"ן עדן" בעד המעשה הגדול הזה, אג בעד איזו שאיפה רוחנית נעלה הממלאה את כל חדריו הנפש בלעדית אין החיים שוים אצלה בלום. אנו רואים איפוא גם אצל עמים אחרים, כי טבע הנפש לשאיף ולהתנענע על הרוחניות, אבל ביחוד אנו רואים זאת אצל עמנו. אבל היהדות לא העמידה את שאיפת הרוחניות שלה על "האהבה" ועל השתפכות הנפש על הדר הטבע, בי-אם על הדרנה יותר גדולה, על השאיפה למקור הרוחניות, לאלקים, ומטעם זה מעט מאד שירי אהבה כספרותנו העתיקה, ליהדות ישנן שאיפות יותר נעלות ויותר נשגבות, אלו שהתבטאו בהנבואה ובהחסידות.

אבל כשם שפסקה הנבואה מישראל בתקופת הירידה המדינית, כך פסקה גם רוח הקדש של החסידות ונעשתה "לשם שנתרוקן מהבני", להתנועה של קבלת פדיונות, דברים נעלים ונשגבים כאלה אינם מצוים הדרך, אכל "עוד לא אבדה תקוהנו", עדיין רוחו של עמנו עושה פרי ובאותה התקופה של האסימילציה ובטול הישות הלאומית בעמנו ברא עמנו את התנועה הלאומית, את "השאיפה החיה בלב לאחדות האומה ולהתפתחותה על יסודות אנושיים בלויים" — את הציוניות, שיסודה הוא ההשתרלות לחיות את גוף העם ואת נשמתו ולפחת רוח חיים בכל אבריו, ותנועה זו איננה — כך אנו מקוים — עתידה להפסק, בי-אם כלי הרף הפח דוח חיים בעצמות היבשות עד שהביא גאולה לעם העולם. בן ציון ראפאפארט.

תורה

לכבוד מורי היקר והנכבד מר ש. וואלאווסקי. מי מלל לי בואה במרכ החלותי ללמוד ממכהבי הוראהך, כי אדע עוד את השפה העברית, ועתה אחרי גמרי מחצית מכתבי הוראהך, מרגיש אני, כי צערתי צעדים גדולים. — לכן אחרי נמרי את המכתב הששה עשר, איני יכול עוד להאפק עד בלותי את המכתב והאחרון לכל: הן לך איני תודה עד דומן ההוא. — ובכן מורי היקר קבלנא בזה את הודתי החמה מעמך לבי ונפשי, כי במשך עת קצרה נהייתי לאיש ע"י המכתבים שהוליוני בהדרגה למטרת. — כדרישה שלום ובהתורה רכה הנני תלמידך מוקירך ומכבדך. גרליץ באב הרס"ט. צבי קאפיטא.

הזרה

מהחברה "אחדות" בוויין.

הננו מודיעים בזה, כי לא שלחנו עתה שום אדם לקבץ נדבות בשביל החברנו. מטרת חבורתנו "אחדות" היא לתמוך בידו יהודים עניים מגליצא, הבאים הנה לדרוש כרופאים, חובה על הקהלות ועל עשירי גליצא להמין בה. נדבות ישלחו ישר אלינו ע"פ הכתבה:

Bernard Hofbauer, Wien, I., Tuchlauben 20.

הח' "הקוה ציון" ביאנוב אצל מרמכיבלא מברכה את הרב אב"ד ק"ה הנ' מ"ה שבעין באב"ד להתמנותו לרב אב"ד בכורזאנוב.

הריני מברך את רעי היקר מר צבי קנרק

להשיגו תאר דקמיר לפילוסופיה באוניברסיטה הווינית. מנדל קארפף — רישא. את ידידי מר יהושע עקערט מסמרי ואת רעי מר אהרן האכבערג מנלינא אברך במז"מ לארוס. מז"מ להוריהם. זוסמן ריינהרץ. מקרב ולב עמוק אברך במז"מ את ידידי מר יהושע עקערט לארוסו עם מ גדלה רומברד מבלחוב. יאב"ץ פעקע-כויס. הרינו מברכים במז"מ את חברנו היקר מר יהושע עקערט מסמרי לארוסו.

משה, אהרן-משה וליב וואלמוטה. במז"מ החול על ראש ב"ד מר שמואל פרנקל ממושיצק לכאו חחה צל אפריון עם מ' צירל סגל מלוטוביסק. מז"מ להוריהם. משה פרנקל הצעיר — גרודק יאנל'.

האמעל ורעסטוראציאן כשר כבע"ב יהודים של שלום אהרן ראזענטאל בלבוב, רחוב רוזעניצקא 13. טעלעפאן נו' 1314.

זעהר ניצליך און פראקטיש די בעריהמטע בעוועהרטע

טשאלענט עפען

זאלען אין קיין שום יודישע פאמיליע נישט פעהלען. ערשטע אין דער וועלט, איס מאסיווען שלאסערבלעך, גארנטירט 20 יאהר האלטבאר איינגעפיהרט ביי הונדערטער רבנים וצדיקים, ביט א ביסל האלצקויהלען בעהייצט האלטען זיי היץ ביו מוש"ק, מיט פערשלוס. האב טווערער דאנקשרייבען. פרייו: 1 אפען פאר 4 טעפ פער 3 ליטער, 2 פאר כשה, 2 פאר חלב (סעפעראטע אבטיילונגען) 11 קראנען; דעמא פער 4 ליטער 12 קר.; 1 אפען פאר 6 טעפ פער 2 1/2 ליטער, 2 פאר חלב, 4 פאר כשר 12 קר., דעמא פער 3 ליטער 13 קר., פאר 3 1/2 ליטער 15 קר., פער 4 ליטער 18 קר. — צו יעדען אפען א געדרוקטע געברויכטאנצייגע. — גענען אנגאבע, רעסט פער פאסטאנאנאהמע. fos. Perlberger, Oefen-Fabrikant Myšlenice, (Gallzien).

כה דהתרא עדיף!

כל החפץ לגלח הזקן בהתר ולא באסור יקנה ממני את אבקה-הלוח החדש EXCELLENT בשמו כן הוא, שיב ויפה וריחו נעים ומועיל לגלוח הזקן ברגעים אחרים עצהו"מ. הירא דבר ה' יוצא בזה ידי חובה המקום וי"ח הבריות. מחיר הבה אחת כתר וחצי. שתי תבות שני בהרים וחצי. ע"י נאכ-נאהמע לא ישולח כהוכחי עתה. MOSES KATZ Jaffa, Palästina, Poste restante. לפנים היה מושבי בלנרון.

פיר דיא יונענד.

איך ערטיילע גרינדליכען אונטער-ריכט אין דער איינפאכען אונד דאפפעל-טען בוכהאלטערייע, קארעספאנדענץ, סמענגראפיע אונד פרעמדען שפראכען, בין איינשטאנדע יעדעם שילער ביי פליי-סינעס לערנען צו גארנטירען פיר גומען ערפאלג אונד גומעס צייגנים ביי איינער פריפונג אויף דער ק. ק. האנדעלס-אקאדעמיע. 27 מיינער שילער האכען שאן דיא פריפונג אין דער אקאדעמיע, בעציעהונגסווייע פאלימעבניק בעשטאנ-דען אונד בעפינדען זיך אין פערשיעדענען גראסען שמעטען אויף גומעס פאסטען. איך פאן אויסווערטס נעהמע איך שילער אויףמיטקאסט אונד קוואטיער האנאָאָר נאך איבעראיינקאממען. M. WUNDERMANN, Stryj.

Newyorker Germania

LEBENSVERSICHERUNGSGESELLSCHAFT.

Versicherungsstand am Schlusse des Jahres 1905 K. 539,686,228.— Stand der Activa laut Bilanz Ende 1905 " 176,528,370.— Einkünfte von Assekuranz Prämien und Zinsen 1905 " 30,748,986.— Ueberschuss vom Jahresumsatz K. 2,215,336.— } " 13,934,003.— Reserven v. früheren Jahren für Dividende " 11,718,647.— }

Folgende Vorteile bietet die Newyorker Germania ihren Versicherten: 1) Sie gewährt die ersten Dividenden schon nach Ablauf des ersten Jahres; 2) die Polizzen behalten ihren Wert nach 3 Jahren der Ausstellung sogar wenn die Versicherten durch Selbstmord oder Duell starben, und auch in Fällen, in welchen der Antrag objectiv falsche Deklaration enthält; 3) Reisen um die ganze Erdkugel unterlegen keinen besonderen Prämien; 4) ebenso brauchen im Kriegsfall die zu den Waffen Berufenen keine besonderen Prämien zu zahlen; 5) nach 3-jähriger Versicherung kann der Versicherte, bei Einstellung weiterer Entrichtung der Prämien, über die Polizze frei verfügen, gemäss der in der Polizze ersichtlichen Instruktion.

General-Agentur für Westgalizien

Sigmund Gleitzmann, Krakau

Jasnagasse 5.

Agenten unter günstigen Bedingungen gesucht.

גרשם באדערס

יודישער פאלקס-ארבענדער

פינפצעהנטער יאהרגאנג (לוח לשנת תר"ע) ערשיינט נעכסטע וואך מיט פאלגענדען אינהאלט:

- (א) פלוני אלמוני; פון דער פערגאנגענהייט אויף דער צוקונפט (וועגען דעם יודישען פראלעטאריאט און זיין פעהלעטניס צום ציוניזמוס). — (ב) ג. ב. ב. ר' בעריש מיוועלס (ביא-גראפיע). — (ג) ישעיה שטיינמאן: פלוצים דערשראקען (ערצעהלונג). — (ד) יעקב גארדין: דאס טעאטער. — (ה) ראובן פאהן: א בעשוערליכע ירושה (פונים קראים-לעבען) (ו) ג. ב. ב. די ערשטע יעוואיטען אין רעמבערג (היסטארישע שטודיע). — (ז) יהואש: שכל אהן גאט (געדיכט). — (ח) ר"ר נתן בירנבוים: צוויי פראגען (זשארגאן און ציוניסטישע לאנדעס-פאליטיק). — (ט) אברהם וויעוויאקא: די שטאָרט סונ'ס אלטען שלאס (א קאפי-טעל פון א פאעמא). — (י) אנזעלם קלוינמאן: ברוגז געווארען (גאָוועלט). — (יא) יעקב מעסטעל: קלאנגען (געדיכטע). — (יב) צבי שפיצער: יעקב גארדין (מיט פאָטאָגראפיע). — (יג) יעקב ליפשיץ: רויטע פוטער (סקיצע). — (יד) מאיר הארטיגער: קיין אמעריקא! (געדיכט מיט מוזיק-נאמען). — (טו) צבי שפיצער: ווילהעלם פעלדמאן. — (טז) גרשם באדער: מענשען און לעבען (בילדער און געשטאלטען). — (יז) י. שווארץ: די תורה (געדיכט). — (יח) יעקב גארדין: טיפען-גאלעריע. — (יט) ג. ב. ב. משה פראפטי-מאכער (פילוועטע). — (כ) מ. ל. האלפערן: איינזאמע שטעטען (געדיכטע). — (כא) יעקב גארדין: מיין ערשט דראמא (א פרק זכרונות). — (כב) דוד קלינגהאפער: אנטלאפען (סקיצע). — (כג) יעקב מעסטעל: מיין הלום (געדיכט). — (כד) ג. ב. ב. שאראטאנישע קרעטיווימען (קריטיקען). דער קאלענדער וועט האלטען צירקא 300 גרויסע זייטען דרוק און וועט קאסטען

1 קראָנע אָהן פּאַרמאַ (פּאַרמאַ 20 העללער).

ווער עס שיקט אצינד איין דאס אבאנאמענט אויפן קאלענדער בעקומט אלס פרעמיע; די ביי אצינד ערשיינענע צוויי העפטען, "שטראהלען" (וועלכע קאסטען זאנפט 60 העלער) גראטיס. אדרעסע:

Gustav Bader, Lemberg, Sonnengasse 27.

יצאה לאיר.

רשימת הספרים של א. פויסט מספר 15 המכילה כל ספרי זש'נון וספרים יהודים כלשונות אחרות. בקרוב תצא רשימת ספרי השכלה.

Erstes und Grösstes Gramophonhaus

JOSEF WECHSLER

Engros & Endetail

LEMBERG, Sykstuska 2. KRAKAU, Grodgate 71.

גענעראלפערטערטער דער גראמאפאן אקציען-געזעלשאפט מיט מארקע, שרייבער ענג'ל' ארעסטעס לאגער פאלישער, דייטשער, העברעי-אישער אונד יודישער פלאטען מיט מארקע, ענגעל' 20 000 פלאטען ערסמנרעטער קינסטלער שמעטס אים לאַנער! רעפערטיטילע אונד ווערקשמעטע אים אַרטען בעקטע אומטוישבערינגונגען. — פרייזקאטאלאגע גראמאפאן אונד פראנקא.

לעזען אונד מערקען

ווער וייער טאכטער איינע מיטצופיל ליכט בעשאפטן וויל שרעטע דעם:

Wohlfahrtsvereine zur Heiratsausstattung

jüdischer Mädchen in Tarnow

בייא געגען קליינע מיטצילדראמאטען קאן ער 1500 ביי 2500 קראנען אונד מער, יע נאך פערטערלונג ווער טיטצילדראמאטען, בקאממען. אויסקונפט מינדליך געגען שריפטליך געגען איינזעלונג איינער לעשארקאטע, אין דער פערטייטאנצלייא פאן 10-12 טעליר (אום דויע דעם ה' יחואל פלויה).

ר' עזריה פיגו

שנתבקר לטיב כמעט בכל עזוני היהודים העברים והלועזים, מחירו הוא עתה רק כתר אחד, ולמ"ם ראכת הגון. האדרסה: A. Apfelbaum Rzeszow, (Gal.)

כל הבא לקאלאמיי

ורוצה לאכול בשול בקיימו בכשרות ונקיות עצהו"מ. שיטעם לחכו וללון לינה הגינה שיפס רצון, יפנה נארק להאטעל ורעסטאראציאן, שהכינותי פה מחדש בכית המני ה"ד עזריאל העלער ברחוב וואלאווא. שלמה שטיין.

למבחי מקום עסק

באחד הרחובות ההומיות במרכז העיר קראקא יש למסור חצי הנה גדולה עם חלון להצגה סחורה, כיכשר למכירת כסף-הרש, חוממות של קאימשיק, פיניגרפות, לחורתים ולצורפי זהב. השאל באדמונ. של "המצפה".

לאהנענדער ארטיקל

פערזענדלעך פיר הויזהאלט, קאנדיטאריען ליקאר-ערציגער עטע, פיינסטער אונד ביל-לינסטער עראטן פיר וואנדיע. ערציגט פאן דער Fahlberg Vanilin. SACCHARIN-FABRIK A-G. vormalis Fahlberg, List Co. הויפט-דעפאָ פיר אינ-אונד אויסלאגר: Manó Markovits, Budapest, XII, Sip-nteza 17. פערטעטער געזיכט.

ספרים

אודיע, כי בכית מסחרי ישנם ספרים שונים הן עבריים הן וזשונגים. גם ספרי הג"ך, חומשיכ, כדורים וכו'. לכל דורש אש"ח אפרעמען. Moses Lefkowicz, Kolomea.

בוארירלען

אדער שענע בירנען יענדעט אין 5 ק"ג פאָסט-קערבעל מיט-טערס נאכנאהמע פיר 2. קר. Klein Mór Solt-Vadkert (Ungarn). פרייזקוראנט גראטיס ביי נרעסערער אכנאהמע פרייז-ערסעסינגונג

גנזע שמאלץ

אינד קוהבוטטער טעגליך פרישע פערזענדעט Juda Zins, Husiatyn (Galiz) פרייע אונד הכשרים מהרבנים הגאונים מבערזאן מפרעמיסלא ומסטריא שליט"א זענדע אויף פערלאנגען.

Wyd.: Naffali Hof. S. M. Lazer.

Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer. Urukiem S. L. Deutschera Pedgórzn

וועלכע פריידע אונד וועלכען שטאלץ עמפפיינדעט דיא הויזפרוא בייס אנבליק איהרער בלאנקען אפפעטיטליך ריינען קיכע! אונד וויא שנעלל איזט אלעס גערייניגט. דיא וועשע וויא דאס נאנצע הויז! איין צויבער דער בעהאגליכקייט אונד פריידע בעהערשט איהר היים. מיט

שיכטי-זייפע

איזט דאס זייכט צו עררייכען!

מאמיעס פאסט-הערינגע

איך אָפּטערייע

נייע פאסט-קארלע צירקא 30 שטיק א 4 קר. פראנקה יעדע שטאציאן.

1/4 טאננע 22 קראנען, 1/8 טאננע 12 קראנען אב קראנא.

Geopold Bertel, Krakau.

ביי פערלאנג פרייזקוראנט גראטיס.

כשרה זעלכווארען-פאבריק

A. Finkelstein, Lemberg, Goluchowskipl. 2

ליעפערט אלע סארטען זעלכווארען, בעכטע כשרה דעליקאטעס. די פאבריק איזט מיט דען מאדערנסטען בעהעלפען איינגעריכטעט, ווי עלעקטרישע קראפט א.ו.וו.

אונד ערציגט נור פרימא-זווארע

בהכשר הרה"ג ר' משה באב"ד האב"ד פה.

כשרה רעסטוראציאן אונד האמעל

אימפעריאל

אין סטריא

דעס דוד האבער ווי א וויז דעם באהנהאף איזט ניי איינגעריכטעט נאך ערפארדעניס דער צייט מיט אלעס קאמפארט, זייבער, נעט, מיט אלע בעקוועמקייטען.

בעסטעס איינזעהרהויז פיר יודישע סוחרים און רייזענדע.

בילדיגע פרייזע.

בילדיגע פרייזע.

משוררים געזוכט.

איך זוכע פיר די ימים נוראים בע"ל איינען גוטען באססיסטען, איינען גוטען מענאָר, וועיכע גוט אָמען לעזען קענען אונד מיט גוטען שטימען בענאכט זינד. געהאלט צי 100 קר. קאָסט עט קוואר-טיער, אויך געבענאיינקאכטען ביז 70 קר צו מעלדען ביז 8 אויגוסט 1909 אן Simon Deutsch Oberkantor Oświęcim (Gal.).

שדכו.

דורך מייע לאנגזאָרדיגע געשאַפט-דייזען האבע איך מיר איינען גראָסען בעקאנטענקרייז איז בעסערען הייזען אין אסטערייך-אונגארן, דייטשלאנד אונד בעלגיען ערוואָרבען, זא דאס איך איבעראל פריי אויפטרעטע אינד ענסגענעקאמען פֿינדע. מייע טיכטיגקייט ווארדע פֿיעל-פאך אנערקאנט. איך פֿערטיגט פֿיר יעדען שטאנד, פֿאן 1000 קראנען נדן אויפֿוואָרטס, פֿיר שטרענג רעליגיאָזע ווי פֿיר פֿרייזיניגע פֿאמיליען. בין איי-שמאנדע יעדעס זיינען וואינט צו ענט-שפּרעכען. שטרענג דייט קרעט גא-ראנטירט. איך מקיים צו זיין וחי אחיך עכך רופע איך שדכניכ זאווי פרוואטע ביי גוטען פארטיען זיך אן מיך צו ווענדען. זיכערער ערפאָלג.

Abraham Urbach Kraków ul. Józefa 5

ISIDOR KRIEGER

Friedland bei Mistek (Mähren) פֿערזענדעט פֿיהרבאנס-אונד פֿיאקער-פייטשען אים פרימא קערן-לעדער גע-שניטמען צו ביליגסטען פרייזען. פֿערזאנד פֿער נאכנאהמע.

מכתבי הודאה

פרוספקט מפורט הנם.

ל"ב מכתבי הודאה, הבוללים בקרבם חלק הגון מן הספרות בשיר ובפיוזה ואת כל הדקדוק שתזלתו ועד סיפו עם חנוכים רבים מאד בכתיבה, מאפשרים לכל אחד לסגל לו בזמן קצר את השפה העברית על כוריה, לכתב ולדבר בה כבשפת מולדת. פרוספקט מפורט הנם.

הדורש פרוספקט ומשלם 25 הלר במרקאות יקבל גם את הספר "תמונות ומפוסים" המכיל שלשים ספורים וציורים, מחיי היהודים בגליציה.

שכתב לדונמא כתר אחד. Krakau, Miodowa 16 וואלאקאווסקי.